

PORTRET

Regisseur
Nic Balthazar

Tekst: Frederika Hostens
Foto's: Cois Van Rosendael

Je kan leed niet wegspoelen, wel proberen het te blijven delen

Is het een film over doodgaan of over doodgraag leven? Over samen afscheid nemen of over eenzaam vertrekken? Wie *Tot Altijd* al gezien heeft, weet dat deze vragen er niet toe doen. “In mijn nieuwe film zitten eigenlijk vier films vervat”, stelt regisseur Nic Balthazar: “Het ‘echte’ levensverhaal van Mario Verstraete, mijn scenario dat erop gebaseerd is, het verhaal dat we er op de set van gemaakt hebben en het verhaal dat alle kijkers ervan maken.”

Op een stormachtige en gure winterdag verwelkomt Nic Balthazar ons in Gent, de stad waar hij geboren en getogen is en nog altijd woont. Nic zet koffie en thee terwijl zijn poes een warm plekje uitzoekt van waaruit ze ons kan gadeslaan. Een warm gesprek ontspint zich in een rustig tempo.

● Hou van elkaar

Hoe is het idee gegroeid om een film te maken over Mario Verstraete?

Nic Balthazar: “Vreemd genoeg heeft dat veel te maken met een andere Vlaming die voor euthanasie koos: de Antwerpse acteur Carl Ridders. Carl leed aan de spierziekte ALS. Hij werd omringd door een ongelooflijk trouwe schare vrienden die zichzelf het C-team noemden, het Carl-team. Ik vond het fantastisch hoe die gasten Carl ondersteund en begeleid hebben in een heel mooi afscheid. Op de afscheidsdienst hadden ze een matrozenplunje aan: zij waren de matrozen die Carl tot het laatste moment over de baren hadden geholpen. Dat was heel aangrijpend en deed me terugdenken aan het afscheid van Mario Verstraete zes jaar eerder.

Hoe vaak hoor je niet ‘goh, er is nog zoveel wat ik hem of haar had willen zeggen’.

Voor de tweede keer maakte ik mee dat iemand van aan de ‘andere’ kant van het leven de mensen toesprak op de afscheidsplechtigheid die hij zelf mee had

helpen organiseren. Carls laatste woorden - word weer verliefd, op nieuwe of ouwe lieven dat maakt niet uit, op de kunst, of op de lente, maar, aapekes, word verliefd - riepen in mij de krachtige herinnering op aan Mario's laatste woorden: hou van elkaar, het zal nodig zijn.”

Vanwaar je aanwezigheid op Mario's afscheidsdienst in 2002?

“Mario was een van de beste vrienden van mijn broer. Ook zijn verhaal is het verhaal van familie en vrienden die iemand aan ‘deze’ kant van het leven proberen te houden en die persoon uiteindelijk durven begeleiden naar een zelfgekozen einde. Er zijn nog altijd maar drie landen in heel de wereld waar zo iets kan: België, Nederland en Luxemburg. Mario heeft met zijn strijd voor het recht op euthanasie wereldgeschiedenis geschreven. Dat gegeven in combinatie met de bijzondere rol van zijn familie en vrienden was te straf om als filmmaker te laten liggen.”

Nic Balthazar:
“Als regisseur moet je de dingen zo dicht mogelijk aanhalen zonder er emotionele horror van te maken.”

Doordat je teruggrijpt naar het verhaal van Mario Verstraete, wordt de grens tussen fictie en realiteit flinterdun. Hoe ben je daarmee omgegaan?

“Ik heb nooit een verhaal willen brengen dat 100 procent waar is, wel 100 procent waarachtig. *Tot Altijd* is een fictiefilm, geen documentaire. Fictie geeft me de kans om iets verder in de geest en harten van de personages door te dringen dan in een documentaire, ook al zijn die personages vaak samenvoegingen van verschillende mensen op wie ze gebaseerd zijn. Thomas bijvoorbeeld is een samenvoeging van Mario's beste vriend die min of meer gebaseerd is op mijn broer en de dokter die Mario uiteindelijk euthanasie toediende.

In het hoofdpersonage Mario hebben we zo veel mogelijk de cruciale vraag 'wat zou jij doen in zo'n situatie?' samengebond zodat de kijker ze krijgt toespeeld. Fictie is de enige plek waar we een soort trainingsgrond hebben voor ons eigen leven, waar we een oefenmatchke mogen spelen zonder tegenstander. En de tegenstander is in dit geval redelijk te duchten, want het is de dood die altijd wint..."

● Polemieck

Voor de nabestaanden van Mario gaat *Tot Altijd* wel degelijk over de persoon die zij gekend hebben...

"Dat besef ik maar al te goed en dat verklaart ook waarom ik zodra ik met het idee begon te spelen, naar de ouders van Mario ben gestapt om er met hen over te praten en hun toestemming te vragen.

BIO

Nic Balthazar (geboren in 1964) studeert Germaanse filologie aan de Universiteit van Gent. Tijdens zijn studies schrijft hij al theaterrecensies voor De Morgen. Vanaf 1988 doet hij radio- en tv-werk. In 2002 verschijnt zijn boek *Niets is alles* wat hij zei. Uit deze jeugdroman puurt hij het theaterstuk *Niets* en zijn eerste langspeelfilm *Ben X*. In aanloop naar de VN-Klimaatconferentie in Kopenhagen maakt hij in 2008 *The Big Ask*, een clip waarin hij de politici oproept om een 'klimaatwet' te stemmen. In 2009 volgt een tweede klimaatclip: *Dance for the climate*. Nic Balthazar is getrouwd met fotografe Lieve Blacquart. Ze hebben een dochter en een zoon.

Ik voel een redelijk verpletterende verantwoordelijkheid tegenover Mario die er zelf niet meer is om daar nog het zijne over te zeggen én tegenover zijn familie en vrienden. Door mijn film worden oude wonden misschien opnieuw opengereten, maar het zijn sowieso 'wonden die nooit kunnen helen', om het met de woorden van Mario's ouders te zeggen. Al de mensen die naar *Tot Altijd* kijken, leven mee met hun leed. Zal dat uiteindelijk hun verdriet doen verdwijnen? Natuurlijk niet, je kan leed niet wegspoelen, je kan wel proberen het te blijven delen." De euthanasie van de 'echte' Mario was omstrede omdat zijn ziekte op dat moment niet levensbedreigend was.

Ben je niet bang die polemieck opnieuw aan te wakkeren?

"Mijn grote bekommernis was duidelijk maken dat multiple sclerose (MS) vele vormen kan aannemen en dat het ziekteverloop enorm kan verschillen van de ene patiënt tot de andere. Mario Verstraete had een heel erg agressieve vorm van MS. Dat is lang niet zo bij iedereen die MS heeft. MS is een chronische ziekte die niet dodelijk is en waar je heel lang mee kan blijven doorgaan, vaak zelfs lang in goede omstandigheden. Ik heb zeker niet de boodschap willen meegeven dat wie de diagnose MS krijgt meteen aan euthanasie moet denken. Wel integendeel."

Waarom heb je dan toch het verhaal van Mario als uitgangspunt genomen?

"Omdat zijn verhaal ons confronteert met de meest existentiële vraag die we ons kunnen stellen: wat is mijn leven nog waard? In het geval van mensen die aan het wegteren zijn van een uitgezaaide kanker en die een maand later toch in de meest gruwelijke pijn zullen overlijden, is er een vrij grote consensus dat je die mensen niet oeverloos moet laten lijden.

**Over die ene existentiële vraag
zwijgen we in alle talen.
Toch hebben we allemaal al
eens afscheid moeten nemen.**

Maar op de echte vraag rust er tien jaar na de invoering van de euthanasiewet nog altijd een groot taboe: de vraag over de keuzevrijheid, over 'wanneer is het voor mij genoeg?'. Voor Mario Verstraete was dat: 'als ik niet meer naar de opera kan gaan, als ik niet meer naar muziek kan luisteren, als ik niet meer met mijn maten op café kan gaan, als ik geen goed gesprek meer kan voeren...'

Mario wou zijn leven afronden op een moment dat hij het schoon kon afronden, op een moment vooral dat

hij voor zijn zoon altijd het beeld van een vader zou blijven. Ik kan me dat goed voorstellen. Mijn eigen zoon is nu dertien, de leeftijd die Ruben, de zoon van Mario Verstraete, had in 2002.”

De film komt wel heel dicht bij je eigen leven...

“Als regisseur moet je de dingen zo dicht mogelijk aanhalen zonder er emotionele horror van te maken. Ruben heeft me toevertrouwd dat hij het moeilijk heeft gehad met het feit dat zijn vader zijn gevecht voor het recht op euthanasie in het openbaar heeft gevoerd, maar vooral ook dat het een intense en liefdevolle tijd is geweest die ze met zijn tweeën op een mooie manier hebben kunnen afronden.”

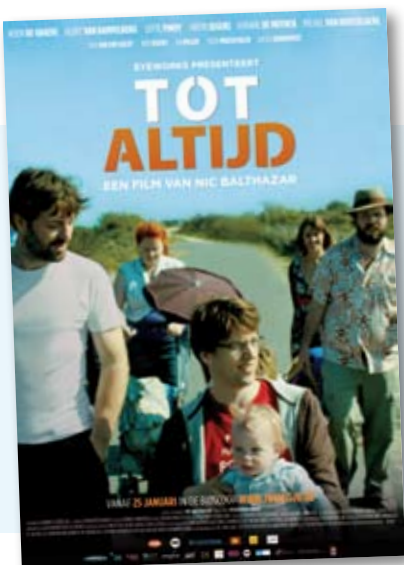
Hoe sta je zelf tegenover euthanasie?

“Het geeft me een grote zielsrust in een land te leven waar zoiets mogelijk is. Ik ben de mening toegedaan

dat we allemaal moeten durven denken aan euthanasie als we nog springlevend zijn. Of om het met een beeldspraak te zeggen: je moet durven denken aan ‘waar zet ik de brandblussers’ op het moment dat er van brand nog geen sprake is. Wat niet wil zeggen dat ik zelf zo gemakkelijk over de dood praat. Mijn eigen grootmoeder liet op het einde van haar leven duidelijk aanvoelen dat ze niet meer verder wou. ‘Het is goed geweest, ik heb een oké-leven gehad, maar nu kijk ik enkel nog uit op lijden en miserie.’ Ik heb me vaak laf gevoeld omdat ik het gesprek afhield met ‘je bent toch nog goed en we hebben toch nog veel schone dagen en je wilt toch ook zien hoe Martha en Boris groter worden...’. Dat is natuurlijk allemaal waar, maar ik ben blij dat ik - dankzij het feit dat ik *Tot Altijd* aan het maken was - uiteindelijk met mijn grootmoeder ook nog heb durven spreken over de dood, dat ik heb durven vragen ‘mémé, ben je bang, wat denk je dat er volgt?’ en dat we daar open en mooie gesprekken over gehad hebben.”

Is het vooral die boodschap die je wilt meegeven: dat we moeten durven spreken over de dood?

“Hoe vaak hoor je niet ‘goh, er is nog zoveel wat ik hem of haar had willen zeggen’? We hebben het over het eten in het ziekenhuis, over het weer, over hoe vriendelijk de verpleegsters wel zijn, maar over die ene existentiële vraag zwijgen we in alle talen. Toch hebben we allemaal al eens afscheid moeten nemen. Helaas, maar het is zo. Misschien komt mijn film daardoor zo heftig aan? In *Tot Altijd* zitten eigenlijk vier films vevat: het echte verhaal van Mario Verstraete, het verhaal dat ik ervan heb gemaakt in mijn scenario, het verhaal dat we ervan gemaakt hebben op de set en tot slot de film die alle mensen zien in de bioscoop. Die vierde film is ongetwijfeld de interessantste, omdat al die mensen samen ook nog eens hun eigen verhaal meebrengen.”

Tot Altijd vertelt het verhaal van Mario Verstraete, de MS-patiënt die jaren vocht om legaal euthanasie te mogen toepassen en die er in 2002 ook als eerste gebruik van maakte. Mario was toen 39 jaar.

Nic Balthazar wil met *Tot Altijd* niet enkel Mario's gevecht voor een waardig levenseinde in herinnering brengen, maar ook en vooral zijn tomeloze levenslust, bruisende energie en warme vriendschap die hij aan anderen gaf en van anderen kreeg.